

POSTANOWIENIE

Dnia 7 czerwca 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z odwołania F. Spółki z o.o. w J.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w R.
z udziałem zainteresowanych: (...), R. Spółki z o.o. w W., P. Spółki z o.o. w R. w
likwidacji oraz Syndyka Masy Upadłości K. Spółki z o.o. w O.
o ustalenie podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 7 czerwca 2017 r.,
skargi kasacyjnej P. Spółki z o.o. w R. w likwidacji
od postanowienia Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 29 stycznia 2016 r., sygn. akt III AUz (...),

odrzuca skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w G. Ośrodek
Zamiejscowy w R. postanowieniem z dnia 9 października 2015 r. uchylił
postanowienie tego Sądu z dnia 10 lutego 2015 r. o wezwaniu do udziału w sprawie
w charakterze zainteresowanego R. Spółki z o.o. w W. (pkt 1), podjął zawieszone
postępowanie w sprawie (pkt 2) i umorzył postępowanie w sprawie (pkt 3). W
uzasadnieniu Sąd Okręgowy wskazał, że odwołująca się F. Sp. z o.o. w J. została
w dniu 12 maja 2015 r. prawomocnie wykreślona z rejestru przedsiębiorców w
związku z zakończeniem jej likwidacji. Żaden podmiot nie przejął jej zobowiązań, a
zatem utraciła ona zdolność sądową. Oznacza to, że wydanie wyroku na skutek

utruty zdolności sadowej odwołującej się Spółki stało się niedopuszczalne, a wezwanie do udziału w sprawie w charakterze zainteresowanego R. Spółki z o.o. było bezprzedmiotowe, gdyż postępowanie nie może się dalej toczyć.

Zażalenie na powyższe postanowienie w zakresie punktu 1 i 3 wniosła zainteresowana P. Spółka z o.o. w R. w likwidacji domagając się uchylenia postanowienia w zaskarżonej części i nadania sprawie dalszego biegu. W uzasadnieniu podniesiono, że w sprawie o ustalenie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne w przypadku ubezpieczonego i pracodawcy występuje współuczestnictwo jednolite, gdyż zapadły wyrok dotyczyć będzie ich niepodzielnie. Dalej zainteresowana stwierdziła, że umorzenie postępowania wywołuje dla niej skutki materialno – prawne bowiem nie była ona uczestnikiem postępowania administracyjnego przed organem rentowym i nie mogła kwestionować ustaleń tego organu.

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w (...) postanowieniem z dnia 29 stycznia 2016 r. odrzucił zażalenie odnośnie punktu 1 zaskarżonego postanowienia, wskazując że zażalenie nie przysługuje, ponieważ postanowienie to nie jest ani orzeczeniem kończącym w sprawie, ani też nie mieści się w katalogu orzeczeń wymienionych w ramach dyspozycji art. 394 § 1 pkt 1-12 k.p.c. Natomiast zażalenie dotyczące punktu 3 zaskarżonego postanowienia Sąd Apelacyjny oddalił, przyjmując, że następczy nieusuwalny brak zdolności sądowej i procesowej strony w procesie (płatnika składek), w sytuacji gdy żaden podmiot nie przejął jego zobowiązań, uzasadnia umorzenie postępowania na podstawie art. 355 § 1 k.p.c. z uwagi na niedopuszczalność wydania wyroku w tej sytuacji procesowej.

Skargę kasacyjną od postanowienia Sądu Apelacyjnego odnośnie oddalenia zażalenia wniosła P. Spółka z o.o. w R. w likwidacji domagając się uchylenia zaskarżonego postanowienia i postanowienia Sądu pierwszej instancji co do umorzenia postępowania.

Skargę kasacyjną, oparto na naruszeniu przepisów postępowania, a mianowicie:

1) art. 477^{14a} k.p.c. przez jego niezastosowanie i nie uchylenie postanowienia Sądu Okręgowego z dnia 9 października 2015 r. oraz decyzji organu rentowego i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez organ rentowy

przez - pozbawienie skarżącego statusu zainteresowanego w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych w sytuacji, kiedy prawa i obowiązki jego zależą od rozstrzygnięcia tej sprawy i ustalenie, że wskazani pracownicy podlegają obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu z tytułu zatrudnienia w skarżącej Spółce a nie w F. Spółce z o.o. w okresie od dnia 1 stycznia 2013 r. do nadal,

2) art. 477¹¹ § 1 w związku z art. 477¹¹ § 2 zdanie drugie k.p.c., co powoduje nieważność postępowania polegającą na pozbawieniu możliwości obrony praw – art. 379 pkt 5 k.p.c. w związku z art. 477¹¹ § 1 k.p.c. przez pominięcie niedokonania doręczenia decyzji ZUS wydanej na podstawie art. 83 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych i nie wezwanie przez sąd w charakterze strony, przez co strona postępowania, wbrew swojej woli została faktycznie pozbawiona możliwości działania,

3) art. 73 § 2 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c. w wypadku gdy z istoty spornego stosunku prawnego lub przepisu ustawy wynika, że wyrok dotyczyć ma niepodzielnie wszystkich uczestników (współuczestnictwo jednolite) czynności procesowe współuczestników działających są skuteczne wobec niedziałających. „Utrzymanie w obrocie prawnym decyzji ZUS w sprawie ustalenia podlegania ubezpieczeniu społecznemu wskazanych pracowników w okresie zatrudnienia u innego pracodawcy, bez jego udziału w postępowaniu rentowym”.

Skarżąca wniosła o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, ponieważ występujące w sprawie okoliczności wskazują na konieczność wyjaśnienia wątpliwości prawnych nie wyjaśnionych w dotychczasowym orzecznictwie. Istotne zagadnienie prawne polega na wyjaśnieniu „czy wobec zaistnienia przesłanek utraty zdolności sądowej, jednej ze stron postępowania sądowego, rozpoczętego w wyniku wniesienia odwołania od decyzji organu rentowego w przedmiocie ustalenia podlegania ubezpieczeniu społecznemu, może ono być prowadzone przy udziale podmiotów zainteresowanych, będących płatnikami składek na ubezpieczenie społeczne należnych z tytułu zatrudnienia, w sytuacji kiedy podmiot zainteresowany był pozbawiony udziału w sprawie na etapie postępowania administracyjnego prowadzonego przez organ rentowy, a orzeczenie organu rentowego dotyczy jego praw i obowiązków jako pracodawcy w okresie wskazanym w kwestionowanej decyzji?

Czy w takim wypadku sąd pracy i ubezpieczeń społecznych zobowiązany jest uchylić kwestionowaną, przez podmiot zainteresowany w rozumieniu art 477¹¹ k.p.c., decyzję organu rentowego wydaną na podstawie art 83a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w sprawie ustalenia podlegania obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu na zasadzie art 477^{14a} k.p.c. i sprawę przekazać do ponownego rozpoznania bezpośrednio organowi rentowemu?"

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Niemniej jednak wszczęcie postępowania przed Sądem Najwyższym nie jest możliwe bez skargi uprawnionej strony, która wnosi ją we własnym interesie (zob. T. Ereciński, Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Część pierwsza. Postępowanie rozpoznawcze. Część Druga. LEX 2009). Skarga wniesiona przez osobę nieuprawnioną podlega bowiem odrzuceniu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 lipca 2006 r., III CSK 164/06, LEX nr 355404).

O tym, czy konkretna osoba posiada status zainteresowanego ze względu na przedmiot postępowania w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych, przesądza nie jej subiektywne przekonanie, ale obiektywna okoliczność, że w danym wypadku prawa lub obowiązki tej osoby „zależą” od rozstrzygnięcia sprawy (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 29 lipca 1998 r., III ZP 20/98, OSNAPIUS 1998 nr 23, poz. 690). Rozstrzygnięcie sprawy powoduje bowiem zmianę w sferze prawnej zainteresowanego. Może ona polegać na zyskaniu prawa bądź jego utracie, albo na pojawieniu się powinności, ewentualnie jej wygaśnięciu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 października 2008 r., I UK 79/08, OSNP 2010 nr 7-8, poz. 99). Wskazany w omawianym przepisie związek zależności musi mieć charakter bezpośredni, co oznacza, że z samej mocy wydanej decyzji muszą płynąć dla zainteresowanego prawa lub obowiązki wynikające z prawa ubezpieczeń społecznych, które mogą być podtrzymane w wyroku sądu ubezpieczeń społecznych przez oddalenie odwołania bądź też uchylone przez zmianę decyzji.

W konsekwencji tylko wtedy, gdy wynik postępowania prowadzi do stworzenia indywidualnej normy prawnej, oddziałującej nie tylko na adresata decyzji, lecz także na inny podmiot, można uznać, że prawa lub obowiązki tego podmiotu zależą od rozstrzygnięcia sprawy.

Mając powyższe na względzie w sprawie o tym samym stanie prawnym, dotyczącej tej samej skarżącej, Sąd Najwyższy w składzie trzyosobowym, postanowieniem z dnia 26 kwietnia 2017 r. (I UK 279/16, niepubl.) odrzucił skargę kasacyjną wskazując, że z decyzji ustalającej podleganie danej osoby ubezpieczeniom społecznym jako pracownik wynikają prawa i obowiązki w zakresie: zgłaszania do ubezpieczeń społecznych, przebiegu ubezpieczeń społecznych oraz ustalania wymiaru składek i ich poboru. Decyzja taka rozstrzyga wyłącznie to, czy dany podmiot jest płatnikiem składek (pracodawcą), a nie, czy jest nim (lub nie) inny podmiot. Jest tak nawet wtedy, gdy w motywach rozstrzygnięcia (uzasadnieniu decyzji) ocenia się status prawny innego podmiotu. Indywidualną normę stwarza bowiem osnowa decyzji, a nie jej uzasadnienie. W konsekwencji wymagany art. 477¹¹ § 2 k.p.c. związek bezpośredniej zależności między wydaną decyzją, a prawami i obowiązkami danego podmiotu dotyczy osnowy decyzji, a nie jej motywów przedstawiających ocenę prawną ustalonych okoliczności faktycznych.

Sąd Najwyższy w orzeczeniu tym stwierdził, że warunkiem uzyskania statusu zainteresowanego na podstawie postanowienia sądu jest bezpośrednio oddziaływanie rozstrzygnięcia w danym postępowaniu na prawa i obowiązki podmiotu wezwanego do udziału w sprawie. Nie wystarcza zatem sam akt procesowy sądu, ale konieczne jest spełnienie przesłanek kreujących status zainteresowanego. Wadliwe postanowienie nie może wywołać skutku procesowego i uczynić podmiot nieuprawnioną stroną postępowania.

A zatem, skoro skarżąca nie ma przymiotu zainteresowanej, nie jest stroną postępowania, to w konsekwencji nie przysługuje jej na podstawie art. 398¹ § 1 k.p.c. prawo do wniesienia skargi kasacyjnej.

Niedopuszczalna skarga kasacyjna podlega zaś odrzuceniu (art. 398⁶ § 3 k.p.c. w związku z art. 398⁶ § 2 k.p.c.).

r.g.